

**Een archeologisch verkennend
inventariserend veldonderzoek aan de
Waldijk te Vuren, gemeente Lingewaal
(Gld)**

A.J. Wullink

ARC-Rapporten 2008-163

Geldermalsen
16 januari 2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch verkennend inventariserend veldonderzoek aan de
Waldijk te Vuren, gemeente Lingewaal (Gld)

ARC-Rapporten 2008-163
ARC-Projectcode 2008/426

Tekst

A.J. Wullink

Afbeeldingen

A.J. Wullink

Redactie

N. van Malssen

Status

definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 16 januari 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Vuren, Plangebied Mariahoeve
Projectcode	2008/426
Archisnummer	32534
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Croonen Adviseurs, drs. J. de Jong
Contact	073-5233900, j.d.jong@croonen.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Lingewaal, mw. B. Kramer
Contact	0345-634026, b.kramer@lingewaal.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Waaldijk
Plaats	Vuren
Gemeente	Lingewaal
Provincie	Gelderland
Kaartblad	38H
RD-coördinaten	N: 133.645/426.970 O: 133.660/426.905 Z: 133.610/426.880 W: 133.595/426.905
Oppervlakte	3.250 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Echteld
Geomorfologie	Rivierkom- en oeverwalachtige vlakte
Bodem	Kalkhoudende poldervaaggronden
Historische situatie	Een deel van de structuren dateert waarschijnlijk uit de Vroege Middeleeuwen, langs de dijk is in ieder geval sinds de 19e eeuw sprake van bebouwing.
Archeologische verwachting	In ondergrond mogelijk restanten van de meandergordel van Spijk, die een (middel)hoge trefkans heeft op archeologische resten uit de Romeinse Tijd. Voor de rest is er sprake van een lage trefkans.

Legenda

 Onderzoekslocatie

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving (omcirkeld), voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Croonen Adviseurs uit Den Bosch heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologisch inventariserend veldonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Mariahoeve aan de Waaldijk 150 en 151 te Vuren, gemeente Lingewaal. Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen herontwikkeling van de locatie, waarvoor een vrijstellingsprocedure ex artikel 19.2 WRO (oud) vereist is. In juli 2008 is een bureau-onderzoek uitgevoerd door ARC bv (Wullink 2008). Uit dit bureau-onderzoek is gebleken dat er op de locatie mogelijk archeologische waarden aanwezig zijn, die door de herontwikkeling worden bedreigd. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg¹ dient onderzocht te worden of dit daadwerkelijk het geval is. Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd op 10 december 2008 door drs. A.J. Wullink en ir. W.J.F. Thijs, conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1).²

1.2 Ligging en beschrijving van de onderzoekslocatie

De onderzoekslocatie maakt onderdeel uit van een dijklint langs de Waaldijk, ten oosten van de kern van Vuren. Op de locatie was een agrarisch bedrijf gevestigd. De bebouwing bestaat onder meer uit een boerderij en een grote schuur. Een deel van de locatie is verhard met asfalt. Slechts een klein deel is onbebouwd of onverhard. Aan weerszijden van de locatie is eveneens bebouwing aanwezig; aan de noordzijde ligt akkerland. De oppervlakte van de locatie is ca. 3.250 m². De maaiveldhoogte is volgens de AHN 1,5 m +NAP.

1.3 Toekomstige situatie

Momenteel bevindt het project zich nog in de fase dat vrijstelling verkregen dient te worden op de huidige bestemming. In de voorlopige ontwerpen voor de locatie wordt de huidige bebouwing verwijderd. Op de plaats van de boerderij worden vier geschakelde woningen gerealiseerd. Aan de oostzijde van de locatie wordt een vrijstaande woning gebouwd. Ten noorden van de woningen komen enkele bijgebouwen. De woningen zullen worden onderhouden. De toekomstige situatie is weergegeven in afbeelding 1.

1.4 Resultaten bureau-onderzoek

In juli 2008 heeft ARC bv een bureau-onderzoek uitgevoerd (zie paragraaf 1.1). Hieronder wordt het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel voor de locatie weergegeven:

Op basis van de bij het bureau-onderzoek verkregen informatie kan een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied worden opgesteld. De onderzoekslocatie ligt op oeverafzettingen van de Waal.

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

Alhoewel hier bewoning heeft plaatsgevonden sinds de 10e eeuw n. Chr., hebben deze afzettingen een lage archeologische trefkans. Dit wordt bevestigd door het ontbreken van archeologische monumenten en waarnemingen in de omgeving van de locatie. Mogelijk hangt de lage verwachting samen met het veelvuldig voorkomen van overstromingen, die telkens oudere bewoningssporen hebben opgeruimd. In de ondergrond bevindt zich de stroomgordel van Spijk, die actief is geweest tussen 2510 en 2200 jaar geleden. Deze stroomgordel heeft een middelhoge tot hoge trefkans op archeologische resten uit de Romeinse Tijd, al zijn ook hiervoor geen aanwijzingen uit de nabije omgeving die deze hoge verwachting rechtvaardigen.

Op basis van dit verwachtingsmodel is het volgende advies gegeven, dat door de gemeente Lingewaal is overgenomen:

Op basis van het archeologisch verwachtingsmodel kan worden gesteld dat de archeologische trefkans voor sporen uit de Middeleeuwen op de oeverafzettingen van de Waal laag is. Dit hoeft dan ook niet verder te worden onderzocht. Echter, in de ondergrond bevinden zich waarschijnlijk afzettingen van de stroomgordel van Spijk, die een middelhoge tot hoge archeologische trefkans hebben op archeologische resten uit de Romeinse Tijd. Geadviseerd wordt om door middel van een verkennend booronderzoek vast te stellen of deze afzettingen daadwerkelijk op de onderzoekslocatie aanwezig zijn. Het is aan het bevoegd gezag, de gemeente Lingewaal, om te bepalen of en in welke vorm vervolgonderzoek dient plaats te vinden.

1.5 Doel van het inventariserend onderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten. Het hier beschreven IVO is uitgevoerd als verkennend booronderzoek. Het belangrijkste doel van dit onderzoek is vast te stellen of de stroomgordel van Spijk aanwezig is op de onderzoekslocatie

1.6 Werkwijze inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd als verkennend booronderzoek. Op het toegankelijke deel van de locatie (onbebouwd, onverhard) zijn vier boringen geplaatst tot maximaal 4,7 m –mv. De coördinaten van de boringen zijn vastgelegd met behulp van GPS. Voor de boringen is gebruik gemaakt van een edelmanboor met een diameter van 7 cm en een guts met een diameter van 3 cm). Het

opgeboorde materiaal is beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ABS) en handmatig doorzocht op het voorkomen van archeologische indicatoren. Een oppervlaktekartering was niet mogelijk door de aanwezigheid van begroeiing en verharding.

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

2.1 Verkennend booronderzoek

De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn weergegeven in bijlage 2. De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. Op de locatie zijn vier boringen geplaatst. In boring 1 werd onder de bouwvoor een afwisseling van zwak zandige en matig tot sterk siltige kleien aangetroffen tot 330 cm –mv. In het onderste deel van dit pakket werden ook houtresten aangetroffen. Dit pakket is geïnterpreteerd als een pakket oeverafzettingen van de Waal met onderin de stroomgordel van Spijk. De onderste, houthoudende laag is vrij rommelig en licht zandig. Het betreft waarschijnlijk een natuurlijk overslagpakketje. Onder dit pakket ligt een pakket zwak siltige komklei (tot 355 cm –mv) op zwak kleilig veen, dat eveneens in het komgebied tot vorming is gekomen. In boring 2 wordt tot 170 cm –mv een pakket sterk zandige klei aangetroffen. De top van dit pakket bevat puin. Het betreft waarschijnlijk een ophogingspakket dat deel uitmaakt van de dijkvoet. Tot 250 cm –mv wordt een pakket zwak zandige kleien op matig siltige kleien aangetroffen. Dit zijn oeverafzettingen van de Waal. Hieronder is tot 370 cm –mv een pakket zwak siltige komkleien waargenomen. Van 370 tot 440 cm –mv ligt een pakket matig siltige kleien met zandlaagjes. De hoeveelheid zand neemt naar onderen toe. Van 440 tot 470 cm –mv tenslotte, wordt zwak siltig zand aangetroffen. Dit onderste pakket, vanaf 370 cm –mv, betreft oever- op beddingafzettingen van de stroomgordel van Spijk. In boring 3 wordt tot 190 cm –mv een rommelig pakket zanden en kleien aangetroffen, waarin ook puinresten voorkomen. Direct hieronder, tot 240 cm –mv ligt een humeuze kleilaag. Dit gehele pakket wordt als slootvulling geïnterpreteerd. Vanaf 240 cm –mv wordt sterk siltige klei aangetroffen, dat rond 330 cm –mv overgaat in uiterst siltig zand en tenslotte op 430 cm –mv in zwak siltig zand. Het betreft hier wederom oever- op beddingafzettingen van de stroomgordel van Spijk. Boring 4 lijkt qua opbouw op boring 2. Tot 160 cm –mv wordt een ophogingspakket bestaande uit zandige klei aangetroffen. Hieronder, tot 275 cm –mv, worden zwak siltige kleien aangetroffen. Van 275 tot 370 cm –mv wordt een pakket sterk siltige kleien met zandlaagjes aangetroffen. Tot 400 cm –mv is zwak siltig zand aangetroffen. Het pakket vanaf 275 cm –mv betreft de oever- en beddingafzettingen van de stroomgordel van Spijk. In geen van de boringen zijn binnen het pakket oeverafzettingen van de stroomgordel van Spijk aanwijzingen gevonden die duiden op (mogelijke) bewoning (bodenvorming, cultuurlagen, fosfaatvlekken).

3 Samenvatting en conclusie

Uit het bureau-onderzoek (zie paragraaf 1.1) is naar voren gekomen dat er binnen het plangebied mogelijk afzettingen van de stroomgordel van Spijk voorkomen, die een potentiële trefkans heeft op sporen uit de Romeinse Tijd. Het verkennend booronderzoek heeft aangetoond dat op de onderzoekslocatie inderdaad afzettingen van de stroomgordel van Spijk aanwezig zijn. In drie boringen (2 - 4) werd een pakket oeverafzettingen op beddingafzettingen aangetroffen. Deze afzettingen bevinden zich op een diepte van ten minste 240 cm –mv. In boring 1 werd tot 330 cm –mv een pakket oeverafzettingen aangetroffen, dat ten dele door de Waal en deels door de stroomgordel van Spijk is afgezet. De grens tussen beide pakketten is moeilijk te bepalen. In geen van de boringen zijn aanwijzingen aangetroffen voor bewoningslagen uit de Romeinse Tijd. De afzettingen van de stroomgordel van Spijk liggen op een dusdanige diepte dat ze niet door eventuelen graafwerkzaamheden verstoord zullen worden. Wel zullen deze lagen door de benodigde heiwerkzaamheden worden aangetast. Gezien het ontbreken van mogelijke bewoningslagen op de onderzoekslocatie en de afwezigheid van archeologische waarnemingen en monumenten op de stroomgordel van Spijk in de wijde omgeving van de locatie (zie bureau-onderzoek), is het niet waarschijnlijk dat bij het heien archeologische resten zullen worden aangetast.

4 Aanbeveling

Aangezien het onwaarschijnlijk is dat toekomstige bouwwerkzaamheden op de locatie archeologische waarden zullen aantasten, wordt de aanbeveling gedaan de locatie vrij te geven. Mochten er tijdens graafwerkzaamheden alsnog archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld bij het bevoegd gezag, de gemeente Lingewaal, te worden gemeld. Het is aan de gemeente Lingewaal om de locatie definitief vrij te geven.

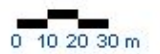
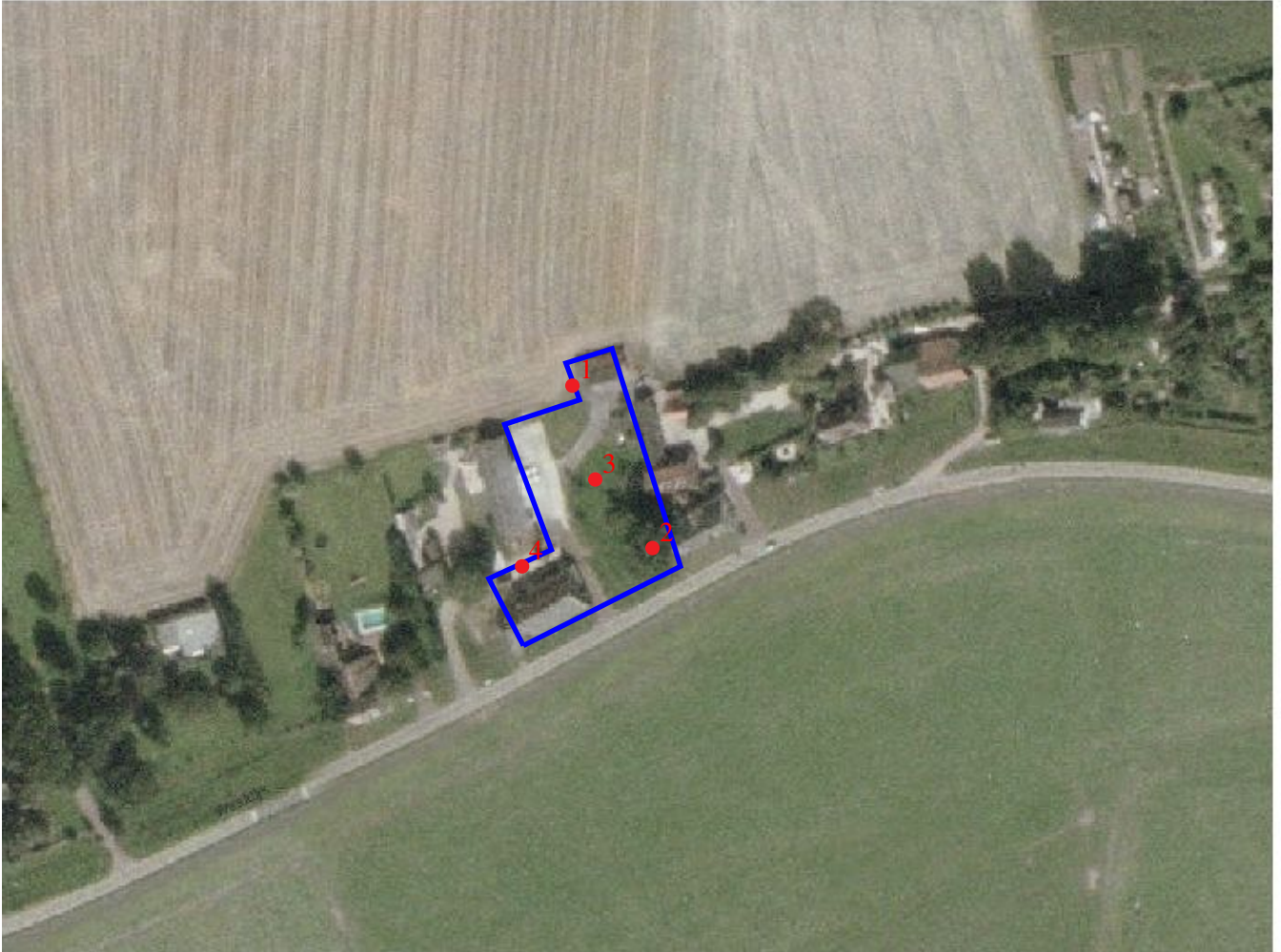
Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Wullink, A.J., 2008. *Een archeologisch bureau-onderzoek voor plangebied Mariahoeve aan de Waaldijk te Vuren, gemeente Lingewaal (Gld.)*. Geldermalsen (ARC-Rapporten 2008-103).

Afbeelding 2 Locatie van de boorpunten op de onderzoekslocatie (blauw omlijnd). Kaart: A.J. Wullink.

Bijlage 1 Toekomstige Situatie

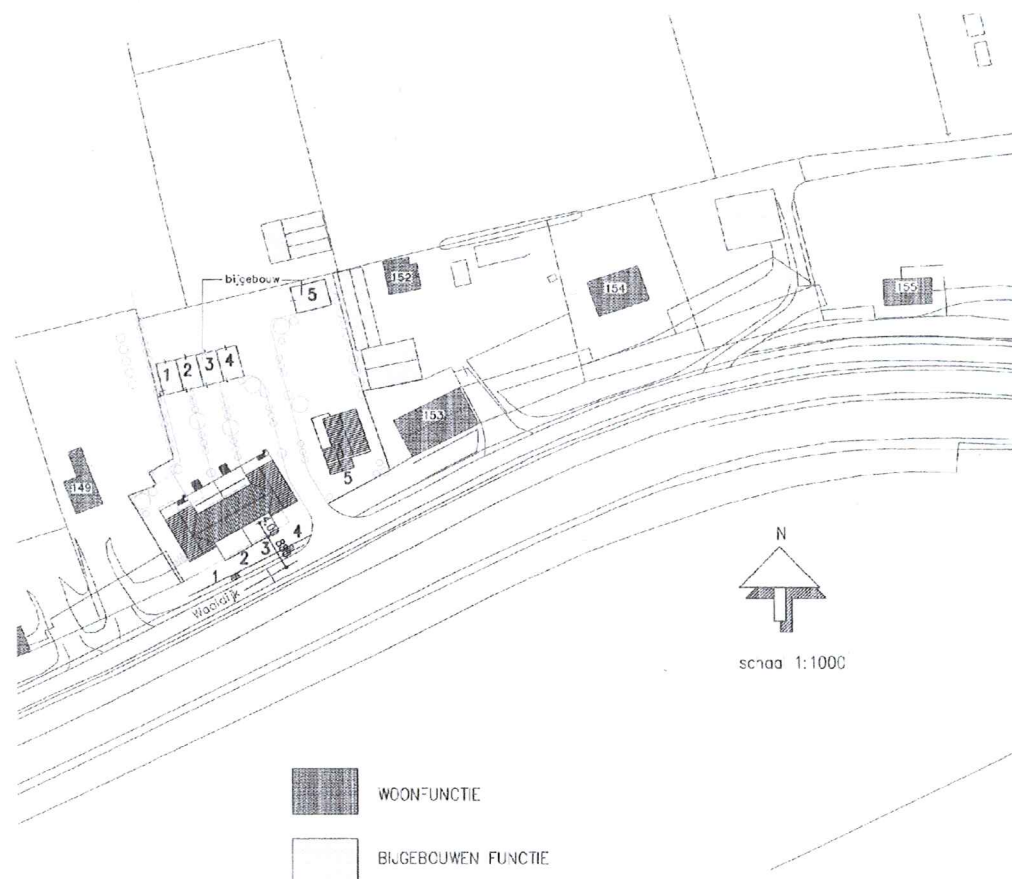
Beschrijving van de toekomstige situatie en ontwikkelingsschets.

Bijlage 1: Projectbeschrijving Mariahoeve

planvoornemen

Het projectvoorstel omvat de bouw van vijf woningen tussen Waaldijk 149 en 153 met bijbehorende bijgebouwen. In de huidige situatie bevindt zich op het kavel een voormalige boerderij (Maria Hoeve), die reeds geruime tijd als woonhuis wordt gebruikt. Op het erf bevinden zich een garage en een deels open schuur. De bestaande bebouwing wordt geamoveerd. Vier woningen worden aaneengesloten gebouwd op de plaats van de voormalige boerderij. In het plangebied wordt tevens één vrijstaande woning geplaatst.

Het projectvoorstel past niet in het vigerende bestemmingsplan. Om medewerking te kunnen verlenen aan de oprichting van de gevraagde bebouwing is een vrijstellingsprocedure ex artikel 19.1 WRO vereist.

OVERZICHT WOONFUNCTIES RONDOM PROJECT alternatief

D. van Ballegooy

Bouwkundig Tekoriburo

Koningsstraat 7 4175 AE HAARLEM | 0418 - 892138

Bijlage 2 Boorstaten

Locatiebepaling	gemeten, GPS
Referentievlak	Nieuw Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, actueel hoogtebestand
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	50 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		z1	zwak zandig
K	klei	z3	sterk zandig
V	veen		
Z	zand		
		grind (onderdeel van lithologie)	
		g1	zwak grindig
bijmengsel (onderdeel lithologie)			
k1	zwak kleilig		humus (onderdeel lithologie)
s1	zwak siltig	h2	matig humeus
s2	matig siltig		
s3	sterk siltig		
s4	uiterst siltig		

boring 1 *RD-X: 133.620. RD-Y: 426.965. Maaiveld: 1,25. Boormethode: edelmanboring, guts.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Kz1h2	donker bruingrijs	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> bouwvoor.
55 Kz1	grijs	scherp	<i>Vlekken:</i> licht gevlekt, oranje.
95 Ks2	grijs	scherp	<i>Vlekken:</i> matig gevlekt, oranje.
140 Ks3	grijs	geleidelijk	<i>Vlekken:</i> matig gevlekt, oranje.
170 Kz1	grijs	scherp	<i>Vlekken:</i> matig gevlekt, oranje.
200 Kz1	grijs	geleidelijk	<i>Sublagen:</i> zandlagen.
250 Ks2	grijs	scherp	
260 Kz1	grijs	scherp	
280 Ks2	grijs	geleidelijk	
330 Ks2	bruingrijs	geleidelijk	<i>Opmerkingen:</i> Houtresten.
355 Ks1	grijs	scherp	
400 Vk1	bruin	beëindigd	

boring 2 *RD-X: 133.650. RD-Y: 426.912. Maaiveld: 2,23. Boormethode: edelmanboring, guts.*

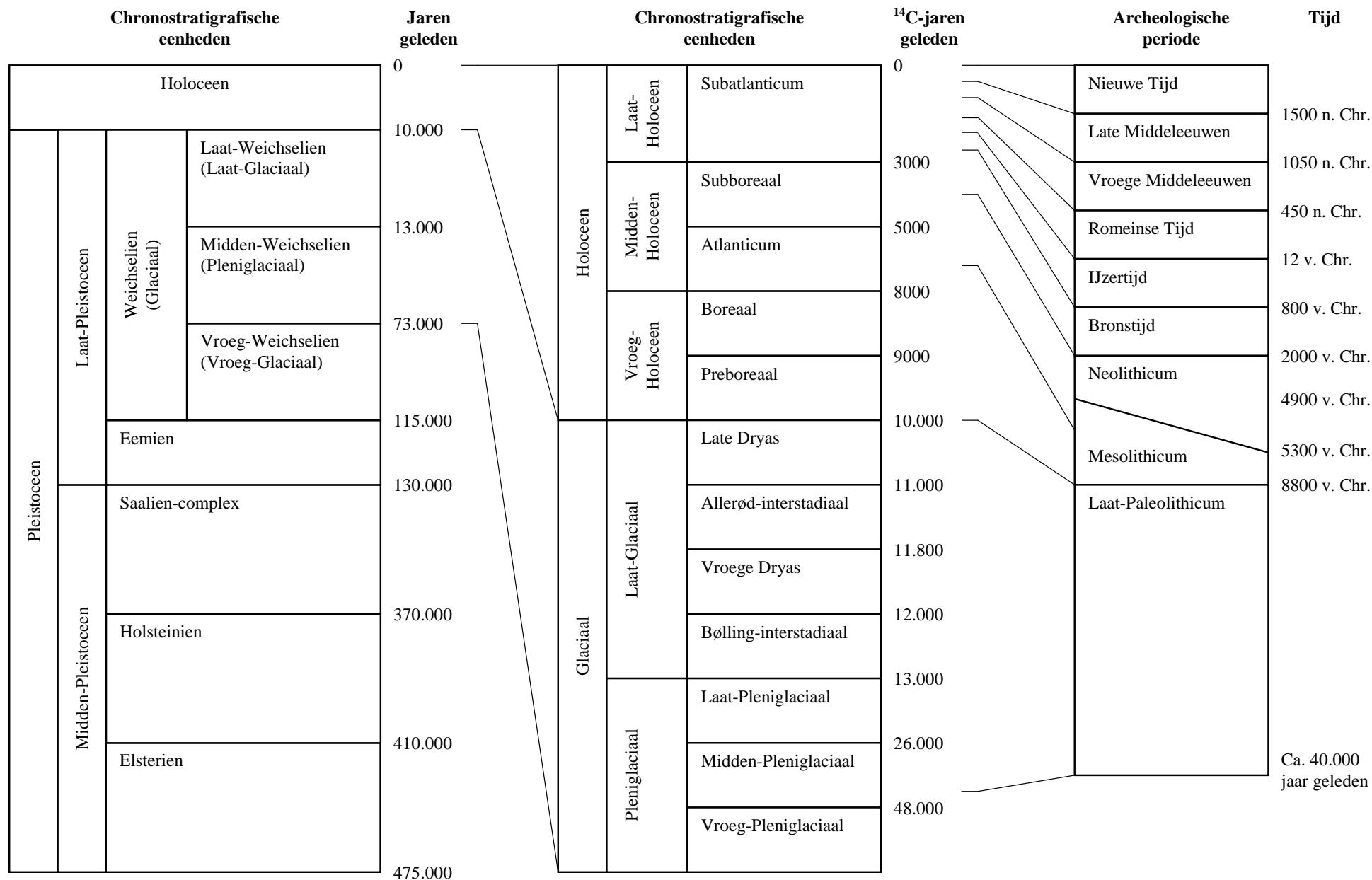
<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
60 Kz3	donker bruin	scherp	<i>Archeologische indicatoren:</i> baksteen, veel.
170 Kz3	bruingrijs	geleidelijk	
220 Kz1	grijs	scherp	<i>Vlekken:</i> licht gevlekt, oranje.
250 Ks2	grijs	geleidelijk	
370 Ks1	donker grijs	geleidelijk	
400 Ks2	grijs	geleidelijk	<i>Sublagen:</i> zandlagen. <i>Opmerkingen:</i> Zeer fijne zandlaagjes.
440 Ks2	grijs	scherp	<i>Sublagen:</i> zandlagen.
470 Zs1	grijs	beëindigd	

boring 3 RD-X: 133.635. RD-Y: 426.937. Maaiveld: 1,77. Boormethode: edelmanboring, guts.

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
50 Kz1	donker grijsbruin	scherp	<i>Archeologische indicatoren:</i> puin. <i>Opmerkingen:</i> Sterk puinhoudend.
100 Kz3	bruingrijs	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> vergraven.
140 Kz3	grijs	scherp	<i>Opmerkingen:</i> rommelig.
190 Zs2g1	grijs	geleidelijk	<i>Archeologische indicatoren:</i> puin. <i>Bodemkundige interpretaties:</i> slootvulling. <i>Opmerkingen:</i> Rommelig, kleibrokken, houtresten.
240 Ks1h2	donker bruinzwart	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> slootvulling.
330 Ks3	grijs	scherp	
430 Zs4	grijs	scherp	<i>Sublagen:</i> kleilagen.
470 Zs1	grijs	beëindigd	

boring 4 RD-X: 133.611. RD-Y: 426.905. Maaiveld: 2,39. Boormethode: edelmanboring, guts.

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
60 Kz3	donker bruingrijs	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> opgebrachte grond. <i>Opmerkingen:</i> Sintels, steenkool.
160 Kz3	donker grijs	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> opgebrachte grond. <i>Opmerkingen:</i> Rommelig.
230 Ks3	grijs	geleidelijk	
275 Ks1	grijs	geleidelijk	
355 Ks3	grijs	scherp	<i>Opmerkingen:</i> Zeer fijne zandlaagjes.
370 Ks3	grijs	scherp	<i>Sublagen:</i> zandlagen.
400 Zs1	grijs	beëindigd	

Bijlage 3 Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.